

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE
EŞİTLİK KURUMU

ANKARA TERÖRLE MÜCADELE ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ NEZARETHANELERİ ZİYARET RAPORU

(Rapor No: 2021/09)

(Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 09.03.2021 tarih ve 2021 / 54
sayılı kararında oy birliği ile kabul edilmiştir.)

MART 2021

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	3
A. GİRİŞ.....	4
B. NEZARETHANELERDE YAPILAN İNCELEMELER.....	5
C. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER	9

KISALTMALAR

BM	: Birleşmiş Milletler
CCTV	: Kapalı Devre Televizyon
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CPT	: Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
M	: Metre
OPCAT	: İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
PVSK	: Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu
TİHEK	: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	: Ulusal Önleme Mekanizması
UPS	: Kesintisiz Güç Kaynağı

A. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14 Eylül 2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in amacı: "bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır."
3. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1-1 bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: "İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi" ifade etmektedir.
4. Suç işlediği şüphesini gösteren somut delillerin varlığı halinde kişinin kolluk kuvvetleri tarafından özgürlüğünden yoksun bırakılmasına ilişkin genel hükümler 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda (CMK) yer almaktadır. CMK'nun 99'uncu maddesinde ise "gözümlüne alınan kişilerin bulundurulacakları nezarethanelerin maddi koşulları, bu kişinin hangi görevlinin sorumluluğuna bırakılacağı, sağlık kontrolünün nasıl yapılacağı, gözümlü işlemlerine ilişkin kayıt ve defterlerin nasıl tutulacağı, gözümlüne alınmanın başlangıcında ve bu tedbire son verildiğinde hangi tutanakların tutulacağı ve gözümlüne alınan kişiye hangi belgelerin verileceği ile kolluk tarafından gerçekleştirilen yakalama işlemlerinin yürütülmesinde uyulacak kuralların yönetmelikle gösterileceği" hükme bağlanmıştır.

5. 1/6/2005 tarihli ve 25832 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliğinin 4 üncü maddesine göre nezarethane; “şüpheli veya sanıkların haklarındaki işlemlerin tamamlanıp adli mercilere sevk edilinceye kadar bekletilmesi amacıyla yapılmış yerleri” ifade etmektedir.
6. 6701 sayılı TİHEK Kanununun 9/1 -j bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirme görevini haiz olduğu ifade edilmiştir, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin tutulduğu nezarethanelere ziyaretler düzenlemek TİHEK’in görev ve yetki alanı kapsamındadır. Bu bağlamda. Ankara İl Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü nezarethanelerine Kurum tarafından farklı tarihlerde haberli ziyaret gerçekleştirilmiştir.
7. Ziyaret heyetinde, ... yer almıştır.
8. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 18.02.2020 tarihli 116 numaralı toplantısında alınan karar ve 05.07.2020 tarihli TİHEK Başkanlık oluru üzerine Ankara İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü nezarethanelerine farklı tarihlerde gerçekleştirilen ziyaret neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

B. NEZARETHANELERDE YAPILAN İNCELEMELER

9. Terörle Mücadele Şube Müdürlüğüne ait nezarethaneler Emniyet Müdürlüğü Ek Hizmet Binası Şehit Altuğ Verdi yerleşkesi içerisinde yer almaktadır ve sadece Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü tarafından kullanılmaktadır.
10. Ana hizmet binası -1 katta bulunan nezarethanede 7 Adet odanın 4 tanesi; en 225 cm boy 356 cm yükseklik 320 cm olmak üzere toplam 8 m2, 2 tanesi; en 416 cm boy 370 cm yükseklik 320 cm olmak üzere toplam 15,4 m2 dir. Ana Nezarethane binasında bulunan 16 adet odanın 14 tanesi; en 250 cm boy 303 cm yükseklik 320 cm toplam 7,5 m2, 2 tanesi ise en 365 cm boy 408 cm yükseklik 320 cm olmak üzere toplam 14,9 m2 dir. Nezarethaneler kadın/erkek nezarethanesi şeklinde ayrılmıştır.

11. Fazla sayıda tutulan olması durumunda kişilerin tutulacağı ya da uygun hale getirilebilecek başka yer bulunmamaktadır. Ancak tutulan kişilerin fazla sayıda olabileceği düşünülerek 15 Mayıs 2019 tarihinde 16 nezaret hanelik ek bina yapımı tamamlanmış ve hizmete açılmıştır. Zaruri haller dışında nezarethanelerde 2 kişinin kaldığı ifade edilmiştir.
12. Nezarethane girişinde onaylanmış nezarethane talimatının asılı olduğu, nezarethanelerde ise sanık hakları formu dışında kişileri bilgilendirici başkaca broşür, kitapçık gibi materyaller veya çalışmalar bulunmamaktadır.
13. Yabancı uyruklu vatandaşlara Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Muhabere Bürosundan ihtiyaç halinde soruşturmacı birim tarafından tercüman tahsis edilmektedir. Yabancı uyruklu vatandaşlarla ilgili işlem yapan soruşturmacı birimden konu ile ilgili yabancı vatandaşlara anlayacakları dilde haklarını gösteren formların düzenlendiği anlaşılmış olup, konu ile ilgili daha önce düzenlenen örnek belgeler tarafımıza iletilmiştir.
14. Nezarethanelerde havalandırma hem doğal hem iklimlendirme sistemi ile yapılmakta olup, ısıtma kalorifer sistemi ile yapılmaktadır. Mevcut bir soğutma sistemi bulunmamaktadır. Aydınlatma kamera izlenmesini engellemeyecek şekilde ve şüphelilerin uyumasına mani olmayacak şekilde nezaretlerin dış tarafında konumlandırılmıştır. Nezarethanelerde kalorifer veya askılı tesisat borularının olduğu, yeterli doğal ışık, yeterli doğal havalandırma, sabit ve dayanaklı oturma yerleri olduğu ancak genelde kullanılmadığı ifade edilen ikinci kısımdaki 5 adet odada aydınlatma penceresinin olmadığı görülmüştür. Kapılar demir malzemeden imal edilmiştir. Nezarethane tabanının temizliği kolay yapılabilen ve insan sağlığına uygun malzeme ile kaplandığı, duvarların delinme ve benzeri girişimlere dayanıklı ve sağlam olduğu, zemin ve duvar renklerinin rahatsız edici renklerden olmadığı, yeterli miktarda battaniye ve yatağın temin edildiği görülmüştür.
15. Alınan bilgiye göre nezarethanelerin ve eklentilerinin (Wc/Avukat Görüşme/Teşhis Odası/İfade Alma Odaları) Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü yardımcı hizmetlileri tarafından günlük olarak yapıldığı, ayrıca Koronavirüs (COVID-19) tedbirleri kapsamında her gün düzenli dezenfekte edilmekte ve tutanağa bağlanmakta olduğu öğrenilmiştir. Konuyla ilgili 2 adet örnek tutanak tarafımıza sunulmuştur. Banyo ve tuvaletlerin oldukça temiz olduğu, kullanım sınırlamasının olmadığı görülmüştür.

16. Alınan bilgiye göre Emniyet Genel Müdürlüğü bütçesine konulan ödenekten ihale sonucu belirlenen kuru temizleme firması ile irtibata geçilerek nezarete alınan şahısların çıkışı yapıldıktan sonra kullanılan battaniyelerin temizlik için gönderildiği, tutulanların oturmaları için tasarlanan minderlerin temizliği ise Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü yardımcı hizmetli personeli tarafından günlük olarak yapıldığı öğrenilmiştir. Kullanılan battaniye ve minderlerin temiz olduğu görülmüştür.
17. Nezarethanelerde Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünün talebi ile İl Sağlık Müdürlüğü tarafından 24 saat esasına göre görevlendirilen sağlık personeli bulunmakta, sağlık görevlisinin gerek gördüğü durumlarda 112 ekibi çağrılarak ihtiyaç halinde hastaneye sevk işlemi yapılmaktadır.
18. Sürekli ilaç kullanan şüphelilerin kullandığı ilaçları doktor raporu ile beyan etmeleri, ilaçları yanlarında getirmeleri, getirmemişler ise soruşturma birimlerince temin edilmesi sonucu sağlık görevlisi tarafından imza karşılığı kullanılmaktadır. Konu ile ilgili örnek tutanaklar tarafımıza sunulmuştur.
19. Alınan bilgiye göre nezarethaneye alınan şüphelilerin, Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünün talebi ile İl Sağlık Müdürlüğünce görevlendirilen sağlık personeli tarafından düzenli takiplerinin yapıldığı, Korona virüs (COVID-19) nedeni ile ateşleri ölçülerek, şikâyetlerine göre şüpheli görünen durumlarda hastaneye sevk edildiği; sonuç kesinleşene kadar gözetim altında tutulduğu öğrenilmiştir. Yine nezarethanelerin her gün temizlenmekte ve bulaşıcı hastalıklara karşı makine ve dezenfektanlar ile dezenfekte edildiği, ayrıca görevli personellerin tek kullanımlık tıbbi cerrahi maske, siperlikli maske ve eldiven ile görev yapmakta ve üst araması esnasında tulum giymekte oldukları öğrenilmiştir. Tutulanlara günde iki defa maske dağıtımı yapılmakta olduğu, talepleri halinde maskelerinin değiştirildiği, her öğün yemek dağıtımı esnasında talep halinde el dezenfektanı verildiği ifade edilmiştir. Ziyaret gününe kadar 1 şüpheli şahısta Covid-19 pozitif vakası görüldüğü, akabinde temas eden tüm personelin idari izinli sayıldığı öğrenilmiştir.
20. Nezarethaneye alınanların yemek ihtiyacı PVSK'nın Ek 2 nci maddesine göre Emniyet Genel Müdürlüğü bütçesine konulan ödenekten ihale sonucu belirlenen yemek şirketi tarafından sağlandığı, yemeklerin 3 öğün şeklinde geldiği, Diyet Vegan/Vejeteryan olan şahıslar doktor raporlarını ibraz etmeleri sonucu yemek şirketinden buna göre yemek temin edildiği, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu Madde 16/1'e göre "Gözaltına alınan çocuklar, kolluğun

çocuk biriminde tutulur” hükmü doğrultusunda Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü nezarethanelerinde çocuk tutulan bulunmadığı, ayrıca gözaltına alınan şahsın emzirme çağındaki bebekleri şahsın yakınları tarafından getirmesi halinde bayan görevli nezaretinde şüpheliye teslim edilerek kamera bulunmayan bir odada emzirme işlemi yaptırılarak yapılan işlemin tutanak altına alındığı tarafımıza bildirilmiştir. Konu ile ilgili örnek tutanak tarafımıza sunulmuştur.

21. Nezarethaneye alınanların su ihtiyacı PVSK'nın Ek 2 nci maddesine göre Emniyet Genel Müdürlüğü bütçesine konulan ödenekten ihale sonucu belirlenen yemek şirketi tarafından sağlanmaktadır.
22. Nezarethaneler 24 saat esasına göre CCTV kamera sistemi ile izlenmekte olup, ayrıca yapılan fiziki kontroller ile ihtiyaçları giderildiği ifade edilmiştir.
23. Engelli şahısların ihtiyaçlarını giderebilecekleri engelli rampası, lavabo ve wc mevcuttur.
24. Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü personeline “Terörle Mücadele ve İnsan Hakları” eğitimi ve “İnsan Hakları” konulu konferans düzenlendiği, ancak 2020 yılında planlanan konferans ve eğitimlere Korona virüs (COVID-19) salgını sebebiyle ara verildiği anlaşılmıştır. 2019 yılı içerisinde düzenlenen eğitimlerin belgeleri tarafımıza sunulmuştur.
25. 24 Saat esasına göre çalışan yeteri kadar kadın ve erkek personel bulunmaktadır. İhtiyaç duyulduğunda Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'nün diğer birimlerinden takviye personel görevlendirildiği ifade edilmiştir.
26. Ana hizmet binası -1 katta bulunan nezarethanede 7 adedi nezarethaneleri, 11 adedi koridorları gösterir kamera olmak üzere toplam 18, Ana nezarethane binasında 16 adedi nezarethaneleri 15 adedi koridorları ve 12 adedi dış çevreyi gösterir kamera olmak üzere toplam 43 kamera bulunmakta olup; bu izlemeler memur odasında bulunan monitörlerden 24 saat esasına göre görevli personel tarafından yapılmaktadır.
27. Güvenlik kameraları 30 günlük kayıt tutulmaktadır. Kamera kayıtlarında teknik nedenlerle aksaklık yaşanması ihtimaline karşın UPS cihazı mevcuttur. Ayrıca yerleşkede jeneratör mevcut olup; kamera izleme odası bulunmaktadır.

28. 2 adet ifade alma odası mevcuttur. İfade alma odalarında ses kayıtlı kamera sistemi bulunmaktadır.
29. 2 adet müdafî görüşme odası mevcuttur. Müdafî görüşme odalarında kamera sistemi olmayıp; odalar dışarıdan izlenecek şekilde cam paravanlar ile kapatılmıştır.
30. Kayıt defterlerinde yapılan fiziki incelemede, defterlerin; nezarete alınacak kişinin kimlik bilgileri, gözaltına alınmasına ilişkin esas bilgiler, giriş işlemlerine ilişkin bilgiler, şüpheli ile ilgili işlemlere ilişkin bilgiler ve çıkış işlemlerine ilişkin bilgileri ihtiva ettikleri, bu başlıklar altında ayrıntılı olarak kayıt işlemlerinin yapıldığı anlaşılmıştır.
31. İfade alma odası zemininin temizliği kolayca yapılabilen ve insan sağlığına uygun malzeme ile kaplı olduğu, odanın ses yankısını önleyerek ses kaydının net bir şekilde yapılabilmesi ve dışardan gelebilecek seslerin ifade alma işlemini olumsuz etkilememesi için ses yalıtımlı olduğu görülmüştür. Oda kapısının ifade verenin dikkatini dağıtmayacak bir konumda ses izolasyonu yapılmış bağımsız bir giriş şeklinde olduğu görülmüştür. Odada ısıtma ve soğutma sisteminin olduğu, yeterli masa ve sandalyenin bulunduğu tespit edilmiştir.
32. Müdafî görüşme odasında avukat ile tutulan arasında fiziki teması ve yüz yüze görüşmeyi engelleyecek şekilde bir camın mevcut olduğu, görüşmelerin görüntülü olarak bilgisayar yardımıyla yapıldığı görülmüş, alınan bilgiye göre bu uygulamanın seçimlik olduğu genellikle yüz yüze görüşürmenin yapıldığı ifade edilmiştir.

C. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

33. TİHEK'in UÖM kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek bir iletişim doğrultusunda işbirliği esasına dayanmaktadır. Bu çerçevede müdürlük idaresi ve personelinin ziyaret esnasında gösterdiği işbirliğine açık tutumları ziyaret heyetimiz tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.
34. Kullanılmadığı ifade edilen ikinci kısımdaki birden fazla nezarethanede aydınlatma penceresinin olmadığı odalarda doğal ışığında olması gerektiği anlaşılmıştır. Sonuç olarak havalandırma penceresi olmayan nezarethane odalarında gerekli düzenlemeler yapılarak tutulanların yeterli doğal ışığa erişimlerinin sağlanması,

35. Müdafii görüşme odasında avukat ile tutulan arasında fiziki teması ve yüz yüze görüşmeyi engelleyecek şekilde bir camın mevcut olduğu, görüşmelerin görüntülü olarak bilgisayar yardımıyla yapıldığı, Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği madde 21'e göre¹ gözaltına alınan ile müdafii arasında yazışma yapılabileceği, , bu amaçla yakalanan kişiye talebi halinde görüşme sırasında kalem kâğıt verileceği, bu doğrultuda yakalanan kişi ile müdafinin fiziki temasına imkân sağlanmak gerektiği, yine BM Hapsedilenler için standart asgari kurallar (Nelson Mandela kuralları) madde 120'e göre² tutulanla müdafii arasındaki görüşmenin gizli talimat verme dahil sansürlü ve tam bir gizlilik içinde olması gerektiği, sonuç olarak müdafii ile tutulan arasındaki görüşmelerin, yazışmaya da imkan verecek şekilde gerçekleştirilmesinin sağlanması,
36. Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü nezarethane personelinin 2020 yılında herhangi bir hizmet içi eğitim almadıkları, Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği madde 30'a göre³ kolluk kuvvetine verilen görevleri yerine getiren personelin eğitim görmüş olması gerektiği anlaşıldığından, Covid-19 salgınından korunma şartlarına riayet edilerek nezarethane personelinin, yakalanan veya gözaltına alınanların hak ve özgürlüklerinin korunması konusunda hizmet içi eğitime tabi tutulması,
37. Bazı nezarethane odalarında kalorifer veya askılı tesisat borularının olduğu, kolluk görevlilerinin nezaret altında bulunan kişilere karşı görevlerinin, bu kişilerin güvenliğini ve fiziksel sağlığını sağlamak sorumluluğunu da içerdiği dikkate alındığında, bahse konu kalorifer ve askılı tesisat borularının, yakalananın veya gözaltına alınanın kendisine zarar vermeyecek şekilde yeniden düzenlenmesi,

hususları tavsiye edilmektedir.

¹Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği Madde 21 şu şekildedir; “Şüpheli veya sanık vekâletname aranmaksızın müdafii ile her zaman ve konuşulanları başkalarının duyamayacağı bir ortamda görüşebilir. Bu kişilerin müdafii ile yazışmaları denetime tâbi tutulamaz. Müdafii ile görüşmesinden önce ve görüşmesi sırasında, talebi hâlinde yakalanan kişiye kalem ve kâğıt verilir.”

² BM Hapsedilenler için standart asgari kurallar (Nelson Mandela kuralları) madde 120 şu şekildedir; “ Tutuklunun savunmasını yapabilmesi için, avukat ya da adli yardım sağlayıcıya erişimini düzenleyen yetki ve usuller 61. Maddede öngörülenlerle aynı ilkelere uygun olarak yürütülür. Talebi üzerine, tutukluya, avukatlarına ya da adli yardım sağlayıcılarına gizli talimat verme dâhil, savunmalarıyla ilgili belgelerin hazırlanması için yazılı belgeler sağlanır.”

³ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği madde 30 şu şekildedir; “Bu Yönetmelikle kolluk kuvvetine verilen görevleri yerine getiren personelin eğitim görmüş olması gerekir.”